

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

м. Київ

14 08 20 17 р.

№ 1171

Про завершення I етапу всеукраїнського експерименту за темою
«Реалізація компетентнісного підходу
в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України»
на базі загальноосвітніх навчальних закладів

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 року № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30 листопада 2012 року № 1352), на виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 02 листопада 2016 року № 1319 за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів» та на підставі рішення комісії з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи з проблем виховання, розвитку дітей та учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2017 року (протокол № 38) та з метою реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України»

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити звіт про завершення I етапу всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів за листопад 2016 – червень 2017 роки, що додається.

2. Комісії з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи з проблем виховання, розвитку дітей та учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України заслухати звіт наукових керівників всеукраїнського експерименту про результати II етапу в червні 2021 року.

3. Департаментам (управлінням) освіти і науки обласних (міських) державних адміністрацій, інститутам післядипломної педагогічної освіти сприяти проведенню всеукраїнського експерименту.

4. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» здійснювати науково-методичний супровід реалізації завдань всеукраїнського експерименту на базі експериментального навчального закладу Харківська гімназія № 169 Харківської міської ради Харківської області» та у базових загальноосвітніх навчальних закладах.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Хобзея П.К.

Міністр

Л. М. Гриневич

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти
і науки України

14 08 17 № 1141

Звіт

про завершення I етапу
всеукраїнського експерименту за темою
«Реалізація компетентнісного підходу
в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» на базі
загальноосвітніх навчальних закладів
за листопад 2016 – червень 2017 роки

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 07 листопада 2000 року № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167, наказів Міністерства освіти і науки України від 10.07.2012 № 797 «Про продовження впровадження науково-педагогічного проекту «Інтелект України» в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів України», від 02.11.2016 № 1319 «Про проведення всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів» та на підставі рішення комісії з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи з проблем виховання, розвитку дітей та учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 04 жовтня 2016 року (протокол № 31) на базі загальноосвітніх навчальних закладів проводиться дослідно-експериментальна робота за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України».

Відповідно до плану та програми проведення I етапу було реалізовано

наступні завдання:

визначено та науково обґрунтовано завдання дослідно-експериментальної роботи;

опрацьовано дослідження вчених з питання вивчення термінів, що стосуються проблематики дослідно-експериментальної роботи;

здійснено розробку нормативно-правового забезпечення дослідно-експериментальної роботи;

розроблено угоди з партнерами – учасниками експерименту;

визначено та уточнено функціональні обов'язки членів науково-методичної ради щодо вирішення завдань експерименту;

поінформовано освітянську громаду про концепцію експерименту, його суть та терміни реалізації;

організовані тематичні навчання (курси, семінари, практичні заняття тощо) для спеціальної підготовки вчителів проектних класів ЗНЗ — учасників науково-педагогічного проекту «Інтелект України» та інших учасників експерименту;

проведено комплексну діагностику готовності педагогічного колективу до інноваційної діяльності з реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України»;

сформовані експериментальна та контрольна вибірки;

складено програму діагностики реалізації компетентнісного підходу в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України»;

визначені на констатувальному етапі експерименту дані про стан реалізації компетентнісного підходу в експериментальній та контрольній вибірках;

створена медико-психологічна система супроводу учнів експериментальних проектних класів;

підведено підсумки I етапу всеукраїнського експерименту.

Важливим джерелом дослідно-експериментальної роботи є вивчення та аналіз наукових підходів, педагогічного досвіду з проблеми дослідно-

експериментальної роботи. З метою реалізації даного завдання протягом I етапу здійснювалося визначення термінології, обґрунтування та популяризація проблеми.

На теоретико-методологічному рівні феномен компетентнісного підходу в освіті є предметом міждисциплінарних досліджень українських і зарубіжних учених. Як результат, маємо науковий доробок із питань реалізації компетентнісного підходу в освітніх системах (Е. Абель, К. Абромс, Дж. Думас, А. Зольні, С. Клепко, С. Кравець, В. Кремень, Т. Кристопчук, О. Локшина, Ж. Майз, О. Овчарук, Л. Пуховська, Дж. Равен, І. Родигіна та ін.), розробки поняттєво-термінологічного апарату компетентнісної освіти (В. Гриньова, І. Зязюн, О. Ковальова, С. Куликовський, В. Луговий, І. П'янковська, О. Слюсаренко, Ж. Таланова та ін.), обґрунтування її психолого-педагогічних засад (І. Бех, Н. Бібік, С. Бондар, Л. Ващенко, О. Овчарук, О. Пометун та ін.), визначення сутності, ієрархії та структури компетентностей (С. Бондар, О. Гулай, Г. Усатенко, Т. Усатенко та ін.), характеристики ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей (І. Аршава, Н. Голуб, Р. Девлетов, І. Єрмаков, І. Іванюк, Е. Носенко, Л. Парашенко, С. Петренко, Л. Паламарчук та інші), аналізу окремих аспектів упровадження компетентнісного підходу в національну школу (С. Кириленко, О. Онопрієнко, О. Савченко та ін.).

Проблематика компетентнісно орієнтованої освіти виявляється актуальною й на практичному рівні: нею опікуються такі провідні міжнародні організації, як UNESCO, UNDP, UNICEF, OECD, CE тощо. Так, ще в 1996 р. у Доповіді Міжнародної комісії UNESCO «Освіта. Прихований скарб» було сформульовано чотири системотворні принципи, на яких має ґрунтуватися освіта: навчитися жити разом, навчитися здобувати знання, навчитися працювати, навчитися жити [Delors, J. et al. Learning: The treasure within. — Paris : UNESCO, 1996. — 40 p.].

Модернізація національної системи освіти на засадах компетентнісного підходу є домінантою змін і в Україні. При цьому відповідно до проекту нового

базового Закону «Про освіту» ключовими для української школи визначено компетентності, співзвучні компетентностям, що входять до «Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання упродовж життя»: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння навчатися впродовж життя; спілкування іноземними мовами; математична грамотність; соціальні та громадянські компетентності; загальнокультурна грамотність; екологічна грамотність і здорове життя; підприємливість.

З метою створення бази нормативно-правового забезпечення експериментального дослідження підготовлено ряд документів: «Концепція реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України».

Для наукового супроводу експерименту, забезпечення діяльності щодо створення наукових розробок, участь у щорічних науково-педагогічних заходах, науково-практичних конференціях, проведення яких спрямовано на виконання завдань дослідження було розроблено угоди з партнерами — учасниками експерименту (ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, Інститут проблем виховання, ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків» НАМН України», Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, а також ЗНЗ — учасники проекту «Інтелект України»).

Управління експериментом здійснюється Науково-методичною радою з організації та проведення дослідно-експериментальної роботи за темою дослідження. Було поінформовано освітянську громаду про концепцію експерименту, ознайомлено з дидактичною технологією реалізації компетентнісного підходу в початковій та основній школі науково-педагогічного проекту «Інтелект України» та програмою її впровадження в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів реалізовувалось шляхом проведення науково-практичних семінарів:

«Сучасний навчальний заклад у реалізації концепції Нової української школи»
(грудень 2016 р.);

«Шляхи модернізації початкової освіти в науково-педагогічному проекті
«Інтелект України» (січень 2017р.);

«Реалізація компетентісного підходу в основній школі загальноосвітніх
навчальних закладів» (травень 2017 р.).

Задля поінформованості батьківської громади 12 квітня 2017 року відбувся
Перший Всеукраїнський батьківський форум «Педагогіка партнерства» - учасників
науково-педагогічного проекту «Інтелект України» за результатами якого була
прийнята резолюція та запропоновані моральні настанови для всіх учасників навчально-
виховного процесу, так як і батьки, і вчителі, і учні є рівноправними суб'єктами
навчально-виховного процесу у навчальному закладі.

Були розроблені інструктивно-методичні матеріали для загальноосвітніх
навчальних закладів, що долучалися до Проекту. Науковим керівником та
керівниками загальноосвітніх навчальних закладів, які працюють за Проектом,
постійно здійснювався контроль за процесом комплектування та організацією
навчально-виховного процесу в проектних класах відповідно до нормативно-
правової бази впровадження Проекту.

У процесі виконання завдань дослідження проводилася робота, яка була
спрямована на забезпечення готовності, підтримки педагогічних кадрів до
роботи в інноваційному режимі та підвищення їх професійного рівня. З цією
метою було організовано та проведено ряд заходів, спрямованих на
формування практичних умінь, готовності до самостійного наукового пошуку
учасників дослідно-експериментальної роботи.

З метою підготовки педагогічних працівників загальноосвітніх
навчальних закладів України до роботи за науково-педагогічним проектом
«Інтелект України» проводяться відповідні тематичні курси.

З метою підготовки педагогічних працівників загальноосвітніх
навчальних закладів України до роботи за науково-педагогічним проектом
«Інтелект України» проводяться відповідні цільові семінари.

Організація й проведення заходів сприяли підвищенню рівня професійної компетентності вчителів, які працюють за програмами науково-педагогічного проекту «Інтелект України».

Своєчасне й повне інформування учасників проекту, педагогічної спільноти та громадськості про хід і результати реалізації проекту відбувається завдяки забезпеченню офіційного представництва Проекту в мережі Інтернет (адреса веб-сайту– <http://intellect-ukraine.org>).

Система медико-психологічного супроводу учнів експериментальних проектних класів спрямована на створення передумов для формування соціально зрілої, інтелектуально обдарованої та академічно здібної особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, підготовленої до професійного самовизначення та здатної до самоактуалізації в професійній, соціальній й особистісній сферах; створення психолого-педагогічних умов для підвищення якості освітньої системи навчального закладу для академічно здібних та обдарованих дітей шляхом упровадження інноваційних педагогічних технологій; залучення педагогічних працівників та учнів до плідної науково-дослідної діяльності.

Результати опитування педагогів щодо готовності до дослідно-експериментальної роботи свідчать, що на початок експерименту на питання: “Чи готові ви брати участь у експериментальному дослідженні?” тільки 40% педагогів відповіли “Так”. На кінець першого етапу вже 78% педагогів вважають, що реалізація концепції експерименту є шлях до вдосконалення навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу.

Визначено мережу експериментальної вибірки, до якої увійшли проектні класи, які навчаються за програмою науково-педагогічного проекту «Інтелект України» та контрольна вибірка – класи, що працюють у паралелі кожного навчального закладу.

Для організації навчальної діяльності академічно здібних дітей використовують освітні моделі прискорення, поглиблення, збагачення та проблематизації, що має сприяти збільшенню частки змістовної інформації в

сенсорному шкільному середовищі й висуває підвищені вимоги до розумової діяльності учнів. Упровадження меритократичної системи освіти на загальнодержавному рівні вимагає перевірки відповідності організації навчально-виховного процесу психофізіологічним можливостям дитини, тобто визначення ціни адаптації організму учня до різних освітніх програм. Вивчення динаміки розумової працездатності з подальшою розробкою медико-профілактичних заходів дозволяє організувати процес навчання так, щоб забезпечити якнайкращий результат навчальної діяльності за сприятливої динаміки в стані здоров'я учнів. Дослідження проведено на базі гімназії №169 м. Харкова, у якій діти навчалися як за експериментальною програмою «Інтелект України» (класи «А» і «Б» - експериментальний клас), так і на традиційних засадах (клас «В» - контрольний клас). Під спостереженням знаходилися учні в динаміці навчання з першого по п'ятий клас. Усі дослідження схвалені Комісією з медичної етики ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей і підлітків НАМН України», від батьків була отримана угода, усі дослідження проводилися згідно з принципами Гельсінської Декларації.

У практику роботи експериментальних класів були впроваджені навчально-методичні комплекти із базових предметів «Навчання грамоти», «Математика», «Українська мова», «Читання», «Я і Україна», «Навчаємося разом», «Єврика», які містять навчальну програму, методичні рекомендації, зошити на друкованій основі та інформаційно-комунікаційний комплекс супроводження уроків.

Розробка інформаційно-комунікаційного комплексу супроводження уроків «Українська мова» сприяла формуванню в учнів мотивації вивчення рідної мови, знань про мову й мовні вміння; опануванню учнями первинних навичок читання вголос та мовчки; опануванню учнями первинних умінь і навичок каліграфічного й грамотного письма; удосконаленню вмінь і навичок усного мовлення.

Підібрано програму діагностики реалізації компетентнісного підходу в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України», що

містить:

- об'єкти вимірювання, його критерії та показники;
- методи вимірювання;
- факторно-критеріальну модель оцінки ступеня реалізації компетентнісного підходу в проектних класах;
- якісну характеристику рівнів реалізації компетентнісного підходу в проектних класах.

Розроблено факторно-критеріальну модель оцінки рівня сформованості в учнів початкової школи ключової компетентності *уміння вчитися*, до якої відповідно до основних положень кваліметричного підходу включено параметри, фактори та критерії, а саме: *мотиваційний параметр* (фактор - пізнавальні мотиви, критерії — сформованість пізнавального інтересу, активність у навчанні; фактор - соціальні мотиви, критерії - почуття обов'язку та відповідальності, визнання значущості навчання); *когнітивний параметр* (фактор - знання про раціональну навчально-пізнавальну діяльність, критерії - знання про раціональні способи навчально-пізнавальної діяльності на уроках і вдома, раціональні способи її організації; фактор - знання про якості особистості, які дозволяють учням успішно навчатися, критерії - знання про організованість, цілеспрямованість, уміння долати труднощі та вольові якості тощо); *особистісно-діяльнісний параметр* (фактор - уміння здійснювати навчально-пізнавальну діяльність, критерії - уміння її планувати та раціонально виконувати; фактор - сформованість якостей особистості, які дозволяють учням успішно навчатися, критерії - організованість, цілеспрямованість, уміння долати труднощі та вольові якості тощо); *рефлексивно-корекційний параметр* (фактор - здатність до самооцінки навчально-пізнавальної діяльності, критерії - об'єктивність самооцінки, адекватне сприйняття оцінки вчителя та однокласників; фактор — здатність до самокорекції, критерії - виправлення помилок під керівництвом учителя, самостійне знаходження та виправлення помилок).

Програма I етапу виконана в повному обсязі.

На II етапі експериментальної діяльності (червень 2017 – червень 2021 роки) заплановано:

експериментальна апробація Типових навчальних планів і навчальних методичних комплектів для окремих навчальних предметів, що вивчаються в початковій і основній школі за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»;

підбиття підсумків II етапу всеукраїнського експерименту.

Науковий керівник І.В. Гавриш

Координатор О.І. Кіян

